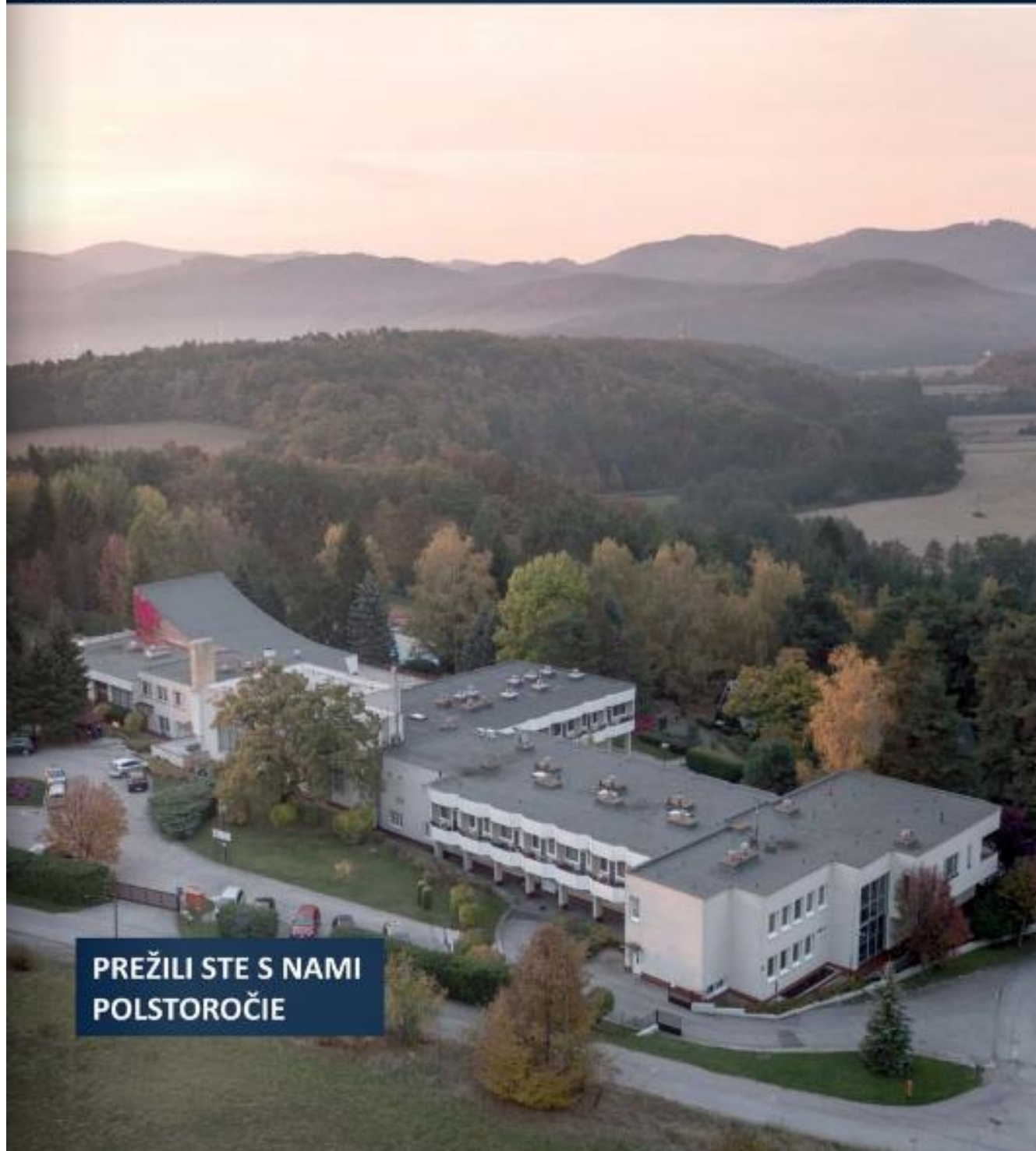

SLOVENSKÉ VÄZENSTVO

4. ročník 2/2022

ISSN 2644-5816

**PREŽILI STE S NAMI
POLSTOROČIE**

Z OBSAHU

From the content

Zaujímavosti

Matters of interest

Prežili ste s nami polstoročie
You have lived with us half of a century

str. 2

Realizácia projektu Optimalizácia procesov riadenia a prevádzky ZVJS – ostatné systémy ZVJS
Implementation of the project Optimization of management and operation processes of the Corps – other systems of the Corps

str. 8

Služobná kynológia
v podmienkach ústavu Banská Bystrica
*Service K9 in the conditions
of the prison facility Banská Bystrica*

str. 8

Inštitút vzdelávania

Training Centre

Suicidalita väznených osôb
– možnosti jej eliminácie z pohľadu
vzdelávania väzenského personálu

*Suicidality of inmates
– possibilities of its elimination
from the point of view of the prison staff training*

str. 14

Väzba a trest

Pre-trial detention and prison
sentence execution

Krízová intervencia
– teoretické východiská
a praktické skúsenosti v rámci ústavu Iľava
*Crisis Intervention
– theoretical basis and practical experience
within the prison facility Iľava*

str. 16

SLOVENSKÉ VÄZENSTVO č. 2/2022

Časopis vychádza spravidla štyrikrát ročne.

Vydavateľ: Generálne riaditeľstvo Zboru väzenskej a justičnej stráže.

Adresa redakcie: GR ZVJS, Šagátova ul. č. 1, 813 04 Bratislava, tel.: 02/208 31 115, e-mail: snierova@zvjs.sk.

Redaktor: Anita Snierová.

Technický redaktor: Peter Karol.

Redakčná rada: Anita Snierová, Katarína Nováková, Peter Karol, Alexander Balucha, Dagmar Krošáková (zodpovedná za rubriku „Inštitút vzdelávania“), Monika Nižňáková, Peter Trepáč, Richard Mercel.

Tlač: Centrum produkčných služieb a tlač Zboru väzenskej a justičnej stráže.

ISSN 2644-5816

Rakoply možno do redakcie zaslať e-mailom, na CD alebo DVD nosičoch. Mnohokrátové fotografie sa nevracajú.

Redakcia sverejšie aj príležitostne s inými obsahom sa nestotožňuje. Časopis je nepredajný.

Väzba a trest

Pre-trial detention and prison
sentence execution

Skúsenosti s metódou FIE
Experience with the FIE method

str. 18

Rozšírenie priestorových kapacít zmierneného
režimu výkonu väzby v ústave Nitra
Expansion of the special capacities of the mitigated regime
of pre-trial detention execution in the prison facility Nitra

str. 22

Extramurálne aktivity vo výstupnom oddiele
Extramural activities in the exit unit

str. 24

Vzdelávanie v rámci národného projektu
Šanca na návrat
Education in the framework of the national project
Chance for Return

str. 27

Inšpirácie

Inspirations

Praveká strava – novodobé využitie?
Prehistoric diet – modern use?

str. 43

VZDELÁVANIE V RÁMCI NÁRODNÉHO PROJEKTU ŠANCA NA NÁVRAT

Výkon trestu odňatia slobody je špecifickým sociálnym prostredím, ktoré by nemalo byť vnímané iba ako izolácia páchatelia a ochrana spoločnosti, ale malo by vytvárať priestor, v ktorom budú odsúdené osoby poskytnuté komplexné intervencie podporujúce zmeny. Ich výsledkom je vedenie života bez trestných činov a príprava odsúdenej osoby na život po prepustení na slobodu. Jednou z priorít národného projektu Šanca na návrat (NP ŠNN) je aj vzdelávanie odsúdených osôb. Hlavným cieľom NP ŠNN je u osôb vo výkone trestu znížiť riziká sociálneho vylúčenia a zvýšiť kompetencie pri uplatnení sa na trhu práce.

Pre naplnenie uvedeného cieľa sa v procese realizácie NP ŠNN upriamuje pozornosť okrem iného aj na vzdelávanie odsúdených osôb s viacnásobným znevýhodnením. Potreby vo vzdelávaní u dospelých osôb sa vzhľadom na vývinové špecifiká súvisiace s vekom odlišujú. Podľa § 2 zákona o celoživotnom vzdelávaní sú celoživotným vzdelávaním všetky aktivity s cieľom zlepšiť vedomosti, zručnosti a schopnosti jednotlivca. Vzdelávanie dospelých má špecifický priebeh a upravené obsahy, takže je potrebné prispôsobiť obsah a formy vzdelávania identifikovanej cieľovej skupine. Ide o systematický rozvoj vedomostí, schopností potrebných na plnohodnotný život v rôznorodých životných aktivitách a na osobný sebarozvoj (Švec, 2002). Všetky aktivity súvisiace so vzdelávacím procesom by mali smerovať k posilneniu sociálnych kompetencií odsúdených osôb tak, aby sa po návrate z výkonu trestu mohli čo najlepšie začleniť do spoločenského a pracovného života (Lukáčková, Temiaková, 2020). Práca s odsúdenými osobami s viacnásobným znevýhodnením si vyžaduje špecifický prístup, ale aj podmienky pre vzdelávací proces. Jazyková bariéra či už u odsúdených osôb inej ako slovenskej národnosti, alebo u odsúdených osôb, ktoré nemajú základy gramotnosti, predstavuje závažný problém v procese zaobchádzania.

Ciele NP ŠNN v oblasti vzdelávania sú koncipované do dvoch línií, a to vzdelávanie odsúdených osôb a vzdelávanie personálu. V nasledovnom texte sa zameriame na každú líniu samostatne.

1. Vzdelávanie odsúdených osôb

Podaktívita Informačno-poradenské služby pre špecifické skupiny – práca s odsúdenými s viacnásobným znevýhodnením sa realizuje v troch skupinách opatrení:

A. Preklad približne 390 normostrán dokumentov poskytujúcich základné informácie na začiatku výkonu trestu odňatia slobody, v jeho priebehu a pred prepustením na slobodu do vybraných deviatich cudzích jazykov.

B. Kurzy slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti – realizácia modulárnych kurzov v štyroch nezávislých moduloch (A1, A2, B1, B2).

C. Kurzy vzdelávania dospelých osôb (vrátane dospelých so špeciálnymi vzdelávacími potrebami) v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti a realizácia vzdelávania podľa spracovanej metodiky.

A. Preklady dokumentov

V rámci prijatého opatrenia bolo úlohou preložiť približne 390 normostrán dokumentov poskytujúcich základné informácie na začiatku výkonu trestu, v jeho priebehu a pred prepustením napr. do rómčiny, vietnamčiny, ukrajinčiny, maďarčiny, rumunčiny, angličtiny, nemčiny, francúzštiny, ruštiny a ďalších vybraných cudzích jazykov (podľa počtu odsúdených cudzincov).

Vychádzajúc z uvedeného riešiteľský tím NP ŠNN spracoval sumarizáciu o počtoch väznených osôb cudzincov za obdobie rokov 2014 – 2018. Uvedené obdobie bolo východiskovou базou pre spracovanie podkladov o počte cudzincov v jednotlivých rokoch (Tabuľka č. 1). Našu pozornosť sme však upriamili aj na počet cudzincov podľa príslušnosti k jednotlivým štátom a následne sme vyextrahovali najpočetnejšie skupiny cudzincov.

Na základe spracovaných údajov sme v spolupráci s odborom výkonu väzby a výkonu trestu Generálneho riaditeľstva

Tabuľka č. 1: Počet väznených osôb v ústavoch zboru v období rokov 2014 – 2018

Rok	Počet obvinených	Počet odsúdených	Počet spolu	z toho cudzincov
2014	1 319	8 707	10 020	177
2015	1 346	8 567	9 913	181
2016	1 438	8 557	9 995	211
2017	1 516	8 781	10 028	219
2018	1 579	8 715	10 294	209
Spolu	7 198	43 327	50 525	997

Zdroj: vlastné spracovanie – ročenky zboru za roky 2014 až 2018.

Dostupné na internete online: <https://www.zvjs.sk/sk/vyrocnna-sprava>

Zboru väzenskej a justičnej stráže určili jazyky, do ktorých sa budú prekladať dokumenty nevyhnutné pre každodenný život väznených osôb nasledovne: anglický jazyk, nemecký jazyk, ruský jazyk, ukrajinský jazyk, rumunský jazyk, bulharský jazyk, španielsky jazyk, francúzsky jazyk, maďarský jazyk.

Z údajov uvedených v Tabuľke č. 1 je zrejmé, že počet väznených osôb cudzích štátnych príslušníkov narastá. Minimálny pokles sme zaznamenali v roku 2018. Za sledované obdobie bolo vo výkone väzby a výkone trestu spolu 997 väznených osôb, z ktorých boli podľa počtu identifikované najpočetnejšie skupiny odsúdených – cudzích štátnych príslušníkov. Podrobný prehľad uvádzame v Tabuľke č. 2.

Najvyšší počet väznených osôb bol z Českej republiky v počte 193. Nasleduje Ukrajina v počte 92, Vietnam v počte 85 a Maďarsko v počte 83 osôb. Pre úplnosť údajov uvádzame v Tabuľke č. 2 aj informáciu o úradnom a regionálnom jazyku. Informácie nám poskytujú širší prehľad o používaných jazykoch v konkrétnych štátoch a ich využiteľnosti v procese zaobchádzania s väznenými osobami.

Tabuľka č. 2: Poradie najčastejšie sa vyskytujúcich cudzincov podľa príslušnosti štátov za obdobie rokov 2014 – 2018

P. č.	Štát	Rok 2014		Rok 2015		Rok 2016		Rok 2017		Rok 2018		Spolu	Úradný* jazyk	Regionálne jazyky*
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž			
1.	Česká republika	17	6	29	4	31	6	40	11	41	8	193	čeština, slovenčina	
2.	Ukrajina	14	0	19	0	12	0	15	1	31		92	ukrajinjčina	ruština, poľština, krymská tatárčina, maďarčina, rumunčina, bulharčina
3.	Vietnam	30	0	23	0	15	0	9	0	8		85	vietnamčina	
4.	Maďarsko	13	1	13	3	17	4	16	2	13	1	83	maďarčina	
5.	Rumunsko	12	0	11	0	20	0	11	0	15	1	70	rumunčina	na rôznych miestnych úrovniach sú úradnými jazykmi tiež maďarčina, nemčina, rómčina, ukrajinjčina a srbčina
6.	Poľsko	3	0	3	1	14	2	19	1	16		59	poľština	
7.	Srbsko	9	0	8	0	16	0	11	0	10		54	srbčina	maďarčina, slovenčina, rumunčina, rusínčina
8.	Rusko	4	1	6	1	11	1	6	0	2		32	ruština	
9.	Nigéria	5	0	6	0	7	0	6	0	6		30	angličtina, igboština, hauština, jorubčina	
10.	Bulharsko	7	0	4	0	6	0	4	2	4		27	bulharčina	
11.	Macedónsko	6	0	4	0	3	0	4	0	6		23	macedónčina	bulharčina, albánčina, turečtina, arumunčina, srbčina, bosniančina
12.	Chorvátsko	8	0	3	0	2	0	4	0	3	0	8	chorvátčina	
13.	Sýria	1	0	4	0	1	0	7	0	5		18	arabčina	sýrčina, kurdčina, turčina, aramejčina, arménčina
14.	Taliano	6	0	2	0	4	0	4	0	1		17	taliančina	
15.	Turecko	2	0	2	0	2	0	4	0	3		13	turečtina	

Zdroj: vlastné spracovanie podľa ročeniek zboru za roky 2014 až 2018. Dostupné na internete online: <https://www.zvjs.sk/sk/vyrocnna-sprava>

*Zdroj: Wikipédia. Dostupné na internete online: https://sk.wikipedia.org/wiki/Hlavn%C3%A1_str%C3%A1nka

Preklad dokumentov je len jedným z krokov, ktoré majú zvýšiť porozumenie odsúdených osôb. Okrem tejto úpravy je potrebné s cieľovou skupinou pracovať komplexne v rámci celoživotného vzdelávania na porozumení a používaní slovenského jazyka. Vzhľadom na túto identifikovanú potrebu bola vytvorená metodika na realizáciu vzdelávacích kurzov pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti.

B. Slovenský jazyk pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti

Medzi osobitné kategórie odsúdených osôb radíme aj odsúdených cudzincov a odsúdené osoby bez štátnej príslušnosti. Ako už bolo spomenuté, jazyková bariéra predstavuje pre nich zásadný problém. Aj samotná aplikačná prax potvrdzuje, že nemožno nájsť univerzálny recept pre prácu, resp. zaobchádzanie s odsúdenými cudzincami a odsúdenými osobami bez štátnej príslušnosti. V slovenských väzenských zariadeniach vykonávajú trest odsúdení cudzinci a odsúdené osoby bez štátnej príslušnosti z mnohých krajín, ich náboženské, sociálne a ďalšie odlišnosti sú mnohokrát veľmi výrazné. Za účelom predchádzania vzniku možných konfliktov, ktoré by mohli spôsobiť jazyková bariéra, neznalosť prostredia, odkiaľ odsúdení cudzinci a odsúdené osoby bez štátnej príslušnosti pochádzajú, sa budú v rámci NP ŠNN realizovať modulárne kurzy slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národ-

nosti. Jazyková bariéra predstavuje nielen zásadný problém v procese zaobchádzania s odsúdenou osobou, ktorá neovláda slovenský jazyk, ale v súbehu s nedostatkom rodinných väzieb a kontaktu s vonkajším svetom je rizikovým faktorom pri sociálnej reintegrácii osôb prepustených z výkonu trestu. Pre potreby vzdelávania v slovenčine ako cudzom jazyku bolo potrebné vytvoriť metodiku výučby slovenského jazyka ako cudzieho jazyka s učebnými osnovami a učebným plánom v súlade so Spoločným európskym referenčným rámcom pre jazyky (SERR), súčasťou ktorej je aj podrobná charakteristika jednotlivých referenčných úrovní (A1, A2 – B1, B2) a vytvorené boli pre nich didaktické a testovacie štandardy, teda minimálny súbor jazykových prostriedkov nevyhnutných na získanie komunikatívnej kompetencie zodpovedajúcej príslušnej úrovni ovládania slovenského jazyka, t. j. jazykový štandard, ktorého obsahom je lexikálny, gramatický, fonetický a ortografický štandard. Cieľom metodiky (učebný plán, učebné osnovy a pracovné listy) modulárnych kurzov slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti bolo vymedzenie obsahu jednotlivých úrovní vzhľadom na konverzačné témy, lexikálne a gramatické kompendium a zároveň špecifikovať kritériá na testovanie a hodnotenie čiastko-

vých zručností (čítanie, počúvanie, hovorenie, písanie), ako aj celkovej komunikatívnej kompetencie. V rámci metodiky bol zadefinovaný cieľ vzdelávania, organizačná forma vzdelávacej aktivity aj s presným rozsahom vyučovacích hodín, s určením maximálneho počtu odsúdených osôb cudzincov a osôb bez štátnej príslušnosti zaradených v jednotlivom module kurzu a s vymedzením profilu absolventa jednotlivých úrovní, metód, štruktúry tematických blokov a formy záverečnej skúšky.

Metodika kurzu bola spracovaná podľa dostupnej učebnice na knižnom trhu Krížom-krážom Slovenčina A1 až B2 a učebnice Slovenčina pre cudzincov, v rozsahu SERR pre štyri nezávislé moduly, a to: základná úroveň: modul A1 – úplný začiatok a modul A2 – začiatok, stredná úroveň: modul B1 – mierne pokročilý a modul B2 – stredne pokročilý, s časovou dotáciou 150 vyučovacích hodín pre každý nezávislý modul s cieľom získania základných komunikačných zručností v slovenskom jazyku. Cieľom kurzu je rozvíjať jednotlivé komunikatívne zručnosti smerom od receptívnych zručností (počúvanie s porozumením, čítanie s porozumením) k produkcii textu (hovorenie, písanie) tak, aby si absolvent daného modulu osvojil potrebné štandardy a mohol podľa potreby pokračovať v ďalšom module jazykového kurzu.

Samotnej realizácii daného kurzu predchádzalo vytvorenie metodických materiálov v rozsahu: učebný plán, učebné osnovy a pracovné listy pre každý z nezávislých modulov A1 až B2. Spracované metodické materiály boli v rámci riadneho rečeného konania postúpené na obsahové zhodnotenie – posúdenie odborníkmi z danej oblasti. Na základe splnenia kvalifikačných predpokladov boli zrealizované pracovné stretnutia a pohovory s vybranými lektormi predmetného kurzu vo všetkých desiatich partnerských ústavoch, ktorí následne absolvovali úvodné školenie v rozsahu ôsmich hodín. Dôležitou súčasťou realizácie kurzu je tiež materiálne zabezpečenie. Pre potreby kurzu bol spracovaný zoznam výdavkov pre vzdelávacie potreby, bola zabezpečená tlač metodiky pre lektorov, pracovných listov pre účastníkov kurzu v potrebných počtoch, a tiež nákup učebných pomôcok a učebníc. Počet účastníkov v jednom module kurzu bol vzhľadom na potrebu využitia individuálneho prístupu stanovený na štyroch až ôsmich účastníkov.

V spolupráci s lektormi (interní pracovníci zboru) boli spracované zoznamy možných účastníkov kurzu z radov odsúdených osôb (všeobecná klientela partnerského ústavu – cudzinci a osoby inej ako slovenskej národnosti) a uskutočnený výber odsúdených osôb. Následne boli zrealizované motivačné pohovory s vybranými odsúdenými osobami (projektový tím ŠNN + lektori v partnerskom ústave). Pilotovanie kurzu v jednotlivých partnerských ústavoch začalo 15. septembra 2020 a prebiehalo do marca 2022. V rámci NP ŠNN je potrebné odpilotovať 15 kurzov v štyroch nezávislých moduloch (A1, A2, B1, B2).

V rámci pilotného overovania a hodnotenia zo strany jednotlivých lektorov sa realizovalo na mesačnej báze pravidelné vyhodnocovanie zaslaných priebežných hodnotení pilotovaných učebných materiálov v kategóriách učebná osnova, účastníci, lektori a logistika. Na základe zaslaných pripomienok boli následne zapracované autormi učebných materiálov návrhy lektorov na zmeny. Riešiteľský tím ŠNN realizoval pre lektorov za účelom výmeny skúseností vo frekvencii každé tri mesiace workshopy – spoločné pracovné stretnutia s lektormi, autormi učebných materiálov a projektového tímu ŠNN.

C. Vzdelávanie dospelých odsúdených osôb (vrátane odsúdených osôb so špeciálnymi vzdelávacími

potrebami) v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti

Vzdelanie predstavuje časť ľudského potenciálu, ktorá umožňuje lepšiu orientáciu v stále zložitejších sociálnych podmienkach života. Hoci na jednej strane môžeme badať pozitívny vývoj vzdelanostnej úrovne obyvateľstva, na druhej strane naďalej existujú jednotlivci a sociálne skupiny, ktorých vzdelanostná úroveň výrazne zaostáva a je zásadnou prekážkou ich osobnostného rozvoja a spoločenského uplatnenia. Za takéto sociálne skupiny, resp. jednotlivcov možno považovať aj niektoré odsúdené osoby, ktorým sa z rôznych príčin nepodarilo potrebné vzdelanie doposiaľ získať. Každý človek má mať možnosť získať v akejkoľvek fáze svojho života vzdelanie, ktoré je kľúčom k úspešnému zaradeniu sa do spoločenského a pracovného života, a tým aj istou formou prevencie pred negatívnymi spoločenskými javmi.

Do špecifickej cieľovej skupiny vzdelávania dospelých odsúdených osôb so špeciálnymi vzdelávacími potrebami v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti patria aj odsúdené osoby s viacnásobným znevýhodnením, ktoré nevedia čítať, písať a počítať. Pri tvorbe metodiky (učebných osnov, učebného plánu a pracovných listov) vzdelávania dospelých odsúdených osôb so špeciálnymi vzdelávacími potrebami v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti bolo potrebné zohľadniť rozdiely medzi vzdelávaním dospelých osôb a vzdelávaním detí a mládeže. Vzdelávanie dospelých osôb má odlišné zákonitosti a špecifický priebeh v porovnaní so vzdelávaním detí a mládeže. Preto nie je možné jednoducho aplikovať overené pedagogické postupy (metodiky) vo vzdelávaní detí a mládeže na cieľovú skupinu dospelých osôb. Bolo preto nutné prispôbiť obsah a formy vzdelávania v tejto špecifickej skupine. Osobnosť, zvyky, postoje a záujmy dospelých osôb sú stabilnejšie než u detí a mládeže. Preto sú dospelé osoby menej poddajné a menej prístupné zmenám. Na druhej strane dospelé osoby majú bohaté skúsenosti, na ktorých môžu stavať a sú schopné lepšie chápať zmysel faktov a pojmov. V metodike bolo potrebné, ako pri kurze slovenského jazyka pre cudzincov a gramotné osoby inej ako slovenskej národnosti, zadefinovať cieľ vzdelávania, organizačnú formu vzdelávacej aktivity aj s presným rozsahom vyučovacích hodín, s určením maximálneho počtu odsúdených osôb zaradených v kurze, profil absolventa a spôsob zaradenia odsúdených osôb do kurzu (napr. vstupný pohovor zameraný na zistenie vedomostnej úrovne) a spôsob ukončenia kurzu. Absolventi vzdelávania dospelých odsúdených osôb so špeciálnymi vzdelávacími potrebami v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti by mali získať kompetencie potrebné na pokračovanie v ďalšom vzdelávaní a na uplatnenie sa na trhu práce, najmä primeranú úroveň komunikačných zručností a schopnosť reagovať v rôznych (životných) situáciách; schopnosť efektívne spolupracovať; schopnosť osvojiť si a využívať (osobne) efektívne stratégie učenia sa v súlade so svojimi reálnymi možnosťami.

Spracovaná metodika obsahuje systém, v ktorom je vzdelávanie rozdelené do jednotlivých blokov. Do vzdelávania v jazykovej a slohovej zložke, zdokonaľovania čítania a písania, čítania a písania s porozumením, v elementárnej numerickej gramotnosti sú zaradené dospelé odsúdené osoby so špeciálnymi vzdelávacími potrebami, ktoré nevedia čítať, písať a počítať. Učebný plán obsahuje cieľ vzdelávania, predpokladaný počet vyučovacích hodín, organizačnú formu vzdelávania, jeho podrobný obsah, vymedzenie predpokladaného profilu absolventa v konkrétnych vedomostiach, zručnostiach a kompetenciách. Rozsah výučby 50 vyučovacích hodín v jednom module

je primeraný náročnosti vzdelávania. V učebnom pláne pre jednotlivé moduly sú presne a podrobne spracované jednotlivé vyučovacie hodiny, rady a pokyny, ako aj doplnkové materiály, nakoľko sa predpokladá, že výučbu budú viesť pedagógovia bez skúsenosti s výučbou slovenského jazyka a matematiky pre dospelé odsúdené osoby so špeciálnymi vzdelávacími potrebami. Komplex metodických materiálov v kombinácii s individuálnym nasadením vyučujúcich, ktorých prednosťou je, že dôverne poznajú prostredie a môžu metodické postupy modifikovať, umožňuje predpokladať, že vzdelávanie bude pre odsúdené osoby prínosom.

V prípravnej fáze bola vypracovaná už spomenutá metodika (učebný plán, učebná osnova, pracovné listy) pre štyri na seba nadväzujúce moduly v celkovej časovej dotácii kurzu 200 vyučovacích hodín nasledovne:

- modul A:
Jazyková a slohová zložka - 50 vyučovacích hodín,
- modul B:
Zdokonaľovanie čítania a písania - 50 vyučovacích hodín,
- modul C:
Čítanie a písanie s porozumením - 50 vyučovacích hodín,
- modul D:
Numerická gramotnosť - 50 vyučovacích hodín.

Metodika vyučovacieho procesu bola spracovaná podľa učebníc pre špeciálne základné školy. Po vytvorení metodiky boli zrealizované pracovné stretnutia a pohovory s možnými lektormi daného kurzu vo všetkých desiatich partnerských ústavoch. Následne bolo zrealizované výberové konanie lektorov na základe ich záujmu a splnenia kvalifikačných predpokladov a uskutočnené školenie pre vybraných lektorov zo všetkých partnerských ústavov v rozsahu ôsmich hodín. Súčasťou realizácie je tiež materiálne zabezpečenie kurzu (učebnice, učebné pomôcky a všeobecný materiál, napr. flipcharty s magnetickým povrchom, bloky (papier) pre flipchart, popisovače, písacie potreby, zošity, počítadlá, magnetické stavebnice, triediace tabuľky, kalkulačky a pod.). Počet účastníkov v jednom

kurze je vzhľadom na potrebu využívania individuálneho prístupu a špecifiká negramotných odsúdených osôb stanovený na dvoch až šiestich účastníkov. Tento počet sa na základe prvých výsledkov z už zrealizovaných kurzov ukázal ako adekvátny, nakoľko lektor (pedagóg) musí kombinovať individuálnu a skupinovú formu práce vzhľadom na kognitívne obmedzenia.

V spolupráci s lektormi (interní pracovníci zboru) boli spracované zoznamy možných účastníkov kurzu z radov odsúdených osôb (všeobecná klientela partnerského ústavu – negramotné osoby, ktoré nevedia čítať, písať a počítať) a usku-točnený výber odsúdených osôb. Následne boli zrealizované motivačné pohovory s vybranými odsúdenými osobami (projektový tím ŠNN + lektori v partnerskom ústave).

Pilotovanie kurzu v jednotlivých partnerských ústavoch začalo 15. septembra 2020 a prebieha do júla 2022. V rámci NP ŠNN je potrebné odpilotovať 15 kurzov.

Aj v rámci realizácie tohto kurzu sa uskutočňuje pravidelné vyhodnocovanie pilotného overovania a hodnotenia jednotlivých lektorov kurzov na mesačnej báze. Vyhodnocované sú priebežné hodnotenia pilotovaných učebných materiálov v kategóriách učebná osnova, účastníci, lektori a logistika. Na základe pripomienok sú zapracovávané návrhy lektorov na zmeny. V trojmesačnej periodicite prebieha evaluácia pilotných overovaní a hodnotení v rámci workshopov pre lektorov a autorov materiálov. Vzhľadom na už zapracované pripomienky bol vytvorený k obom kurzom tiež zdieľaný online priestor pre lektorov určený na výmenu skúseností, zdieľanie dokumentov, online hovory a správy.

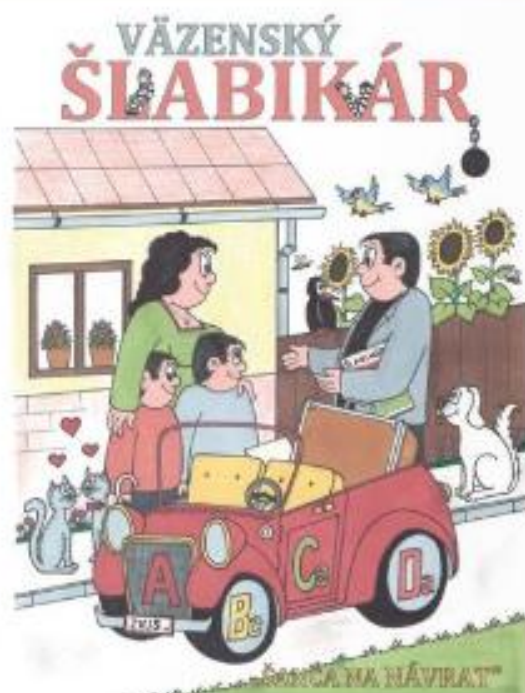
A tak, ako v predchádzajúcom kurze, všetky spracované metodické materiály boli v rámci riadneho recenzného konania postúpené na obsahové zhodnotenie – posúdenie odborníkov z danej oblasti.

Väzenský šlabikár

Vzdelávanie odsúdených osôb má svoje špecifiká, ktoré vychádzajú z osobitosti väzenského prostredia. Z tohto pohľadu by vzdelávanie odsúdených osôb malo byť podmienené a prispôbené špecifickému stavu, postojom a osobnosti odsúdených osôb. Už vyššie v texte sme uviedli, že vzdelávanie dospelých osôb má odlišné zákonitosti a špecifický priebeh v porovnaní so vzdelávaním detí a mládeže, a preto nie je možné jednoducho aplikovať overené pedagogické postupy (metodiku) vo vzdelávaní takej špecifickej cieľovej skupiny, akou sú dospelé odsúdené osoby. Z toho dôvodu sme sa rozhodli vytvoriť v rámci NP ŠNN, aj s prihliadnutím na fakt, že na knižnom trhu nie je dostupná učebnica „šlabikár“ pre dospelú populáciu, motivačnú učebnicu, tzv. Väzenský šlabikár pre dospelé odsúdené osoby. V rámci metodiky bola vytvorená učebnica, ktorá vychádza z metodiky pre špeciálne základné školy. Obsahuje písmená – grafémy v tlačenej aj písanej verzii (vtipné príbehy k jednotlivým písmenám), témy úloh sú vytvorené tak, aby zaujali dospelú odsúdenú osobu svojím spracovaním a blízkymi tematickými okruhmi, ktorým má možnosť odsúdená osoba porozumieť.

2. Vzdelávanie personálu v projekte ŠNN

K naplneniu hlavného cieľa NP ŠNN je nevyhnutné disponovať odbornou erudovaným personálom, ktorý poskytne odsúdeným komplexné intervencie vedúce k zmene ich osobnosti a životného štýlu, ktorý bude po ich prepustení spoločensky akceptovateľný. Je však nutné si uvedomiť, že aj erudovaný personál musí kráčať v intenciách celoživotného vzdelávania a osvojovať si nové vedomosti a zručnosti. O to

A a A a á Á á á

HAJN SEDCI, PRIGARAJ, JI SOM TO HETU UKRADOE, PRITO SPOETI VELL
TO JE V POROKAJI, SEBET' KARNETI TIŠI, PRITO SPOETI VELLE

AUTO

ALIMENTY
AMNISTIA
ALIBI
ADVOKÁT

ANANÁS

viac to platiť v takom náročnom prostredí, akým je výkon trestu odňatia slobody.

Nastavenie požiadaviek pre minimálne štandardy vzdelávania odborného personálu výstupných oddielov (VODD) je jedným zo základných výstupov projektu. Kontinuálne vzdelávanie prebieha počas realizácie celého projektu na báze pravidelných stretnutí formou školení, seminárov či tréningov. Ich cieľom je nielen prehĺbovanie existujúcich poznatkov a zručností, ale aj výmena príkladov dobrej praxe z VODD.

Aj realizácia školení bola poznačená opatreniami súvisiacimi s COVID-19. Plánované školenia boli z dôvodu prijatých protipandemických opatrení zrušené. Operatívne sme museli reagovať na aktuálnu situáciu. Školenia boli riešené online formou prostredníctvom aplikácie Webex. Čo nás však veľmi mrzí, je fakt, že niektoré plánované školenia založené na zážitkových formách sa neuskutočnili a nebolo možné ich zrealizovať ani online formou.

Vzdelávanie odborného personálu korešpondovalo s ich aktuálnymi potrebami a požiadavkami a bolo realizované pred spustením jednotlivých aktivít do praxe. Nastavenie systémového vzdelávania odborného personálu v rámci národného projektu Šanca na návrat je podkladom k spracovaniu Minimálnych štandardov vzdelávacieho programu pre personál pracujúci vo výstupných oddieloch.

Vzdelávacie potreby na získanie odborných zručností a kompetencií boli mapované v komunikácii s odborným personálom, ktorému bol vytvorený dostatočný priestor na vyjadrenie požiadaviek v oblasti vzdelávania. Pravidelný osobný kontakt formou metodických návštev, školení a online stretnutí v období protipandemických opatrení dávali základ pre naplnenie vzdelávacích cieľov. Tematickú oblasť vzdelávacích aktivít sme mapovali aj stručným dotazníkom zaslaným personálu VODD na vyplnenie a v texte nižšie publikujeme čiastkové výsledky.

Postupnosť tematických oblastí vzdelávania bola do programu zapracovaná v kontexte implementácie jednotlivých aktivít do praxe v súlade s časovou osou NP ŠNN.

V I. fáze vzdelávania sme pozornosť v procese zaobchádzania s odsúdenými zamerali na implementáciu informačno-poradenských služieb, kde bol dôraz kladený najmä na:

a) elimináciu rizikových faktorov, posilňovanie protektívnych faktorov recidívy trestnej činnosti (napr. zamestnanie, bývanie, rodinné vzťahy, zvládanie záťažových situácií a i.), ktoré zároveň odsúdenému pomôžu predvídať vznik problémov pri jeho návrate do občianskeho života (napr. modelové situácie týkajúce sa rôznych tém/problémov, ktoré odsúdená osoba rieši po prepustení) a sú v súlade s princípom restoratívnej justice (obnova trestným činom narušeného sociálneho prostredia),

b) získanie potrebných praktických informácií a dokumentov týkajúcich sa rôznych administratívnych postupov v súlade s aktuálne platnou legislatívou (napr. riešenie resocializačného príspevku, vybavenie dokladov a i.).

V II. fáze vzdelávania sme sa sústredili na realizáciu Základného resocializačného a výchovného vzdelávacieho programu (ZRaVVP), ktorý pozostáva zo siedmich modulov. K vybraným modulom ZRaVVP sme pripravili aj tematické zameranie vzdelávania, ktorému dominovali zážitkové formy:

1. Právne aspekty.
2. Závislosti.
3. Finančná gramotnosť.
4. Prepojenie penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti.

Vychádzajúc z aplikačnej praxe a podnetov od pracovníkov NP ŠNN bola do programu vzdelávania vložená aj požiadavka, ktorá smerovala k procesu zaobchádzania s odsúdenými a ich motivácii k spolupráci vo VODD a po ukončení výkonu trestu. Vzdelávanie pracovníkov aj v tomto smere bolo neodkladné. Riešiteľský tím hľadal možnosti poskytnutia kvalitného vzdelávania v téme Motivačné rozhovory. Podarilo sa nám zabezpečiť vzdelávanie prostredníctvom erudovaného lektora Jana Sou-

kupa.

Primeraná pozornosť vzdelávania bola venovaná aj zabezpečeniu lektorských činností pri pilotnom overovaní špecializovaných resocializačných a výchovných programov a lektorských činností modulárnych kurzov.

V rámci workshopov sme riešili otázky súvisiace napríklad s:

- vedením modulárnych kurzov,
- vedením pilotných overovaní špecializovaných resocializačných a výchovných vzdelávacích programov,
- metodickým usmernením a pod.

Po zrealizovaní doterajších blokov vzdelávania a jedného uceleného výcviku v motivačných rozhovoroch sme realizovali prieskum týkajúci sa prioritizácie tematických okruhov a plánovania ďalších vzdelávacích blokov prostredníctvom zostavenia a distribúcie elektronického dotazníka. Cieľom dotazníka bolo identifikovať priority v nasledujúcich tematických oblastiach:

- Vedenie skupín,
- Motivačné rozhovory,
- Prepojenie penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti,
- Finančná gramotnosť,
- Závislosti,
- Rodina a vzťahy odsúdených osôb,
- Zamestnanosť,
- Právne aspekty,
- Štátne sociálne dávky.

Dotazníky boli vyplnené vo všetkých zapojených partnerských útvaroch, do prieskumu sme neoslovili len nových pracovníkov v projekte ŠNN, ktorí sa nezapojili do vzdelávacích aktivít súvisiacich s realizáciou projektu od začiatku riešenia. Elektronický dotazník bol distribuovaný prostredníctvom linku na priame vyplnenie, ktorý dostali respondenti priamo na svoju pracovnú emailovú adresu. Dotazník bol otvorený od 12. júla 2021 do 15. augusta 2021. Vzhľadom na dovolenkové obdobie bol následne termín predĺžený do 30. augusta 2021. Zo zrealizovaného prieskumu uvádzame čiastkové výsledky:

Na základe prieskumu sme identifikovali priority v jednotlivých oblastiach dôležitých pre výkon povolania a zvyšovanie odborných kompetencií a zameranie vzdelávania pracovníkov v NP ŠNN. Priority v jednotlivých oblastiach mali pracovníci určiť na škále 1 – 9, pričom priorita 1 = najvyššia priorita a priorita 9 = najnižšia priorita. Priorita 1 bola uvedená v najvyššej početnosti v troch vzdelávacích tematických oblastiach – Vedenie skupín, Motivačné rozhovory a Prepojenie penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti. V texte nižšie uvádzame prehľad aj s grafickým spracovaním.

Tematická oblasť Vedenie skupín mala uvedenú prioritu 1 až v 46 %. Priority v tejto oblasti uvádzame v prehľadnom Grafe 1.

Tematickou oblasťou, ktorá mala identifikovanú Prioritu 1 ako druhú najvyššiu v poradí, bola oblasť Motivačné rozhovory, kde 35 % pracovníkov pridelilo Prioritu 1. Priority v tejto oblasti uvádzame v prehľadnom Grafe 2. Motivačné rozhovory ako ucelený výcvik boli už zrealizované, účastníci získali certifikát. Táto oblasť teda nebude predmetom vzdelávania v poslednom roku riešenia projektu. Plánujeme však tzv. návraty k tejto téme vzhľadom na fakt, že pri vedení motivačných rozhovorov ide o nadobudnutie kompetencie, ktorá vzniká až pri opakovanom používaní.

V tematickej oblasti Prepojenie penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti bola Priorita 1 (najvyššia priorita) ur-

Graf 1: Určenie priority v tematickej oblasti Vedenie skupín.

Priorita 1: 46 %	Priorita 6: 0 %
Priorita 2: 23 %	Priorita 7: 0 %
Priorita 3: 15 %	Priorita 8: 8 %
Priorita 4: 4 %	Priorita 9: 0 %
Priorita 5: 4 %	

Graf 2: Určenie priority v tematickej oblasti Motivačné rozhovory.

Priorita 1: 35 %	Priorita 6: 4 %
Priorita 2: 23 %	Priorita 7: 4 %
Priorita 3: 14 %	Priorita 8: 4 %
Priorita 4: 4 %	Priorita 9: 4 %
Priorita 5: 8 %	

Graf 3: Určenie priority v tematickej oblasti Prepojenie penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti.

Priorita 1: 27 %	Priorita 6: 0 %
Priorita 2: 27 %	Priorita 7: 4 %
Priorita 3: 4 %	Priorita 8: 8 %
Priorita 4: 8 %	Priorita 9: 0 %
Priorita 5: 22 %	

čena 27 % pracovníkmi. Prehľadné spracovanie uvádzame v Grafe 3. Tento tematický okruh bude predmetom vzdelávania pracovníkov v poslednom roku riešenia projektu. Prepojenie penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti je témou aj vzhľadom na resocializačnú prognózu odsúdenej osoby.

Na základe výsledkov dotazníkového prieskumu tiež pracovníci NP ŠNN mali možnosť navrhnúť vlastné vzdelávacie témy, ktoré vnímajú ako potrebné pre výkon svojho povolania. Uvádzame výber z uvedených:

- moderné technológie (napr. práca s interaktívnou tabuľkou),
- riešenie konfliktov,
- práca s klientom v odpore,
- systematická práca s postojom k trestnej činnosti.

Výber tematických celkov nebol náhodný, ale reflektoval vzdelávacie potreby, ktoré boli v procese implementácie jednotlivých podaktivít NP ŠNN identifikované. Výsledky prieskumu tento výber potvrdili, nakoľko najvyššiu prioritu

pracovníci NP ŠNN identifikovali v oblastiach, ktorým bola, resp. je plánovaná najvyššia časová dotácia vo vzdelávaní.

Vzdelávanie v oboch línách – zamerané na odsúdené osoby aj na pracovníkov – je neoddeliteľnou súčasťou projektu vzhľadom na potrebu celoživotného vzdelávania a zvyšovania osobných a odborných kompetencií. Aktualizácia vzdelávacích potrieb rešpektujúca požiadavky pracovníkov ŠNN je súčasťou tvorby plánu ďalších vzdelávacích aktivít tak, aby proces vzdelávania bol efektívny a rešpektoval podmienky tohto špecifického prostredia.

Zuzana Valentovičová, Zuzana Fábry Luká
a Ľudmila Vráblová, GR ZVJS